

Л.І. Лачкова, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)
Г.Є. Сердюк, студ. (ХДУХТ, Харків)

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ

Проблема управління ризиком у теперішній час стає все більш актуальною для всіх економічних суб'єктів, особливо в умовах глобальної економічної та фінансової кризи. Для успішного функціонування банку і забезпечення його стійкості в умовах ринкової економіки важливим є удосконалення економічного механізму управління ризиком. Зважаючи на вищевикладене тема дослідження є обґрунтованою та актуальною.

Управління кредитним ризиком є основним в управлінні банком. Банк повинен уміти ефективно управляти кредитним ризиком, оскільки він вкладає в позики не власні, а залучені у третіх осіб кошти.

Кредитний ризик має певні особливості, котрі повинен брати до уваги менеджмент банку в процесі управління.

По-перше, оцінка кредитного ризику містить більше суб'єктивізму порівняно з іншими фінансовими ризиками, зокрема цінними. Адже ризик зміни валютного курсу чи відсоткової ставки оцінюється всіма учасниками ринку, а не одним банком. Це дозволяє в процесі аналізу цих ризиків покладатися не лише на власну думку, але й зважати на сигнали з ринку. Тож сама економічна сутність цінних ризиків сприяє формуванню об'єктивних уявлень про їхній рівень. Стосовно кредитного ризику такої можливості немає, тому кредитний ризик має індивідуальний характер, пов'язаний з кожним конкретним позичальником. Крім того елемент суб'єктивізму містить й оцінка фінансового стану та моральних якостей позичальника, що здійснюється кредитором. Оцінка рівня кредитного ризику одного і того самого позичальника може відрізнятись від банку до банку.

Друга особливість впливає з попередньої і полягає у тому, що для аналізу кредитного ризику не можуть бути застосовані методи статистики чи теорії ймовірності, широко використовувані для оцінки інших ризиків. Як відомо, ці методи спрямовано на виявлення статистичних закономірностей, під якими розуміють повторюваність, послідовність і порядок у масових процесах. Але кредитний ризик унаслідок переважання індивідуальної складової погано описується поняттям статистичної сукупності, тому в процесі оцінювання кредитного ризику перевагу слід віддавати не статистичним прийомам, а індивідуальній роботі з позичальником. Про це свідчить і досвід зарубіжних банкірів, які для визначення кредитного ризику широко користуються такими прийомами, як індивідуальні бесіди з потенційним позичальником, відвідування підприємства, фундаментальний аналіз загального стану галузі, в якій працює позичальник.

По-третє, кредитні ризики тією чи іншою мірою супроводжують всі активні (а не лише кредитні) операції банку, тому потреба в оцінці кредитного ризику виникає в банку постійно. До того ж власне кредитні операції супроводжуються не лише кредитним, а й іншими ризиками: процентним — за надання кредиту під плаваючу ставку, інфляційним — за видачі довгострокового кредиту під фіксовану ставку, валютним — за надання позички в іноземній валюті та ін. Отже, в процесі управління слід чітко відрізнити кредитний ризик, пов'язаний з неповерненням основної суми боргу та процентів, від інших видів ризику, бо до них застосовуються різні методи управління.

Таким чином, проблема зниження кредитного ризику банку суттєво залежить від досконалості застосовуваних банком методів його оцінювання. Ці методи можуть бути уніфіковані лише до певної міри, адже кожен банк має власну клієнтуру, свій сегмент ринку, галузеву специфіку, конкретні можливості. Обрані банком методики мають максимально враховувати ці особливості та втілювати диференційований підхід до оцінки кредитного ризику, адже показники, за якими оцінюється діяльність одних позичальників, можуть бути зовсім неприйнятними для інших. Проте мінімальний рівень уніфікації методики оцінювання кредитного ризику є необхідним, адже це допомагає банкам розробити власну систему підтримки управлінських рішень з надання позичок і забезпечує заданий рівень якості кредитного портфеля банку.

Управління кредитним ризиком банку здійснюється на двох рівнях відповідно до причин його виникнення — на рівні кожної окремої позички та на рівні кредитного портфеля в цілому.

На підставі узагальнення результатів теоретичного дослідження визначено, що механізм управління кредитним ризиком уявляє собою систему засобів і методів, які визначають порядок зниження кредитного ризику. Механізм управління кредитним ризиком полягає в розробці та реалізації кредитної політики, визначенні основних параметрів кредитного портфеля та управлінні ним, а також в управлінні процедурою кредитування.

І.В. Нагорна, асп. (ХДУХТ, Харків)

СТАН ТА ОЦІНКА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

В загальній економічній системі господарювання торгівля виступає як важлива зв'язуюча ланка між виробництвом і споживанням, та як головний засіб забезпечення ефективності і пропорційності суспільного відтворення. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають питання аналізу стану сучасних торговельних підприємств.

Для вітчизняної оптової ланки характерна одноманітність оптових підприємств та оптових посередників за своїм функціональним призначенням, організаційно-правовими формами господарювання і технологією роботи, що не сприяє створенню ефективного конкурентного середовища. Вони істотно відстають від перетворень у роздрібній торгівлі, де прискорено розвиваються нові формати магазинів, корпоративні торгові мережі, створюються сучасні інформаційні системи, впроваджується електронна комерція.

Роздрібна торгівля у регіонах сьогодні стає однією зі сфер економіки, яка найбільш динамічно розвивається. Останніми роками у сфері торгівлі України відбуваються відчутні позитивні зміни. Як свідчать дані Державного комітету статистики України про соціально-економічне становище держави за 2010 рік обсяг роздрібного товарообороту за грудень 2010 р. становив 27,9 млрд грн і в порівнянних цінах проти грудня 2009 р. збільшився на 14,7%, проти листопада 2010 р. – на 11,6%.

Незважаючи на стрімке збільшення обсягів роздрібного товарообігу в середньому на 20% щорічно, загальна чисельність об'єктів, які здійснюють роздрібну торгівлю товарами народного споживання в Україні, зменшується на 35%. При цьому зменшення чисельності об'єктів роздрібної торгівлі відбулося у всіх секторах торгівлі за всіма формами власності. Як і в попередні роки, у 2009 р. переважаючу частку об'єктів роздрібної торгівлі становили магазини – 47,6 тис. од. або 73%, решта – кіоски і палатки.

Реальна дійсність свідчить про те, що дедалі більшого розповсюдження набуває форма позамагазинної торгівлі, яка має три основні різновиди: пряма роздрібна торгівля, персональний продаж і продаж через торговельні автомати. Все більшого розповсюдження набуває сьогодні система віртуального роздрібного продажу, що дає змогу споживачам, використовуючи мережу Інтернет, придбати товари, знаходячись за комп'ютером в будь-якому місці.

В.І. Оспіщев, канд. екон. наук, проф. (ХДУХТ, Харків)

О.М. Іванюта, асист. (ХДУХТ, Харків)

ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Для дослідників-початківців дуже важливо мати уявлення про методологію та методи наукової творчості, оскільки саме на перших кроках до оволодіння навичками наукової роботи найбільше виникає питань саме методологічного характеру. Передусім бракує досвіду у використанні методів наукового пізнання, застосуванні логічних законів і правил, нових засобів і технологій.

Не можна ігнорувати факти тільки тому, що їх важко пояснити або знайти їм практичне використання. Зміст нового в науці не завжди бачить сам дослідник. Нові наукові факти і навіть відкриття, значення яких погано розкриті, можуть тривалий час лишатися в резерві науки і не використовуватися на практиці.

При науковому дослідженні важливо все. Концентруючи увагу на основних або ключових питаннях теми, не можна не зважати на побічні факти, які на перший погляд здаються малозначущими. Проте саме такі факти можуть приховувати в собі початок важливих відкриттів.

Для дослідника недостатньо встановити новий факт, важливо дати йому пояснення з позицій сучасної науки, розкрити його загальнопізнавальне, теоретичне або практичне значення. Виклад наукових фактів має здійснюватися в контексті загального історичного процесу, історії розвитку певної галузі, бути багатоаспектним, з урахуванням як загальних, так і специфічних особливостей.

Накопичення наукових фактів у процесі дослідження – це творчий процес, в основі якого завжди лежить задум ученого, його ідея.

У філософському визначенні ідея – це продукт людського мислення, форма відображення дійсності. Ідея відрізняється від інших форм мислення тим, що в ній не тільки відображається об'єкт вивчення, а й міститься усвідомлення мети, перспективи пізнання і практичного перетворення дійсності. Тому важливе значення має історичне вивчення не лише об'єкта дослідження, а й становлення та розвитку знань про нього.

Складність, багатогранність і міждисциплінарний статус будь-якої наукової проблеми приводять до необхідності її вивчення у системі координат, що задається різними рівнями методології науки.

Методологія виконує такі функції:

- визначає способи здобуття наукових знань, які відображають динамічні процеси та явища;
- направляє, передбачає особливий шлях, на якому досягається певна науково-дослідницька мета;
- забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, що вивчається;
- допомагає введенню нової інформації до фонду теорії науки;
- забезпечує уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці;

– створює систему наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання.

Ці ознаки поняття "методологія", що визначають її функції в науці, дають змогу зробити такий висновок: методологія - це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища.